

Noomi bryter upp

*Nu doftar trädgårdarnas vita minne
och blommen dalar ner i drömmens bäck.
Den ljumma vindens tid är åter inne.*

*Nu driver kvällens första stjärnor gäck
med dagens sista ljus kring bergets tinne.
Mot norr går vårens alla fågelsträck.*

*Nu böjs mitt liv tillbaka genom åren
och vägen ropar starkare var natt.
Allt bär på förebud. Inom mig våren*

*genljuder högt av länge glömda skratt,
av vårens sång ur oleandersnåren,
av varje röst som gjorde hjärtat glatt.*

*Bergstopparna omkring mig härligt klingar
till ljusets lov långt innan hanen gal.
Mot morgonrodnaden slår falkens vingar*

*och kring mig vaknar röster utan tal.
Nu blommar bergen. Längre, längre svingar
sig min förväntan fram mot Kidrons dal.*

E. Lagman

KUSTBON

ORGAN FÖR

ESTLANDSSVENSKARNA I SVERIGE

Utgiven av Svenska Odlingens Vänner

Ansvarig utgivare: *Hugo Mickelin*

Redaktör: *Edvin Lagman*

Redaktionssekreterare:

Maria Broman

I redaktionen: *Göran Treiberg,*

Tomas Dreijer

Red. och exp. Vikingagatan 25

113 42 Stockholm

Svenska Odlingens Vänner postgiro:

35 13 11 - 6

Tel. 32 48 78

Kustbon utkommer 1979 med

fyra nummer

Prenumerationspris 1979 30 kronor

Annonspris 1/1 250:-, 1/2 130:-,

1/4 65:-, 1/8 40:-

Förlovnings-, vigsel- och

födelseannonser 10:-

Dödsannonser 60:-

ISSN 0345-6706

Civiltryckeriet, Köping 1979

SOV-ARKIV

OGH EXPEDITION

Vikingagatan 25 113 42 Stockholm

Tel. 08/32 48 78

Oppet för allmänheten

tisd., onsd., torsd kl. 9 - 12

Innehåll

Noomi bryter upp av <i>E.Lagman</i>	1
1979-jubileernas år av <i>Elmar Nyman</i>	2
För humanitet och rättvisa. <i>E.Nyman-G.Hafström</i>	3
Förhandsmeddelande betr. hembygdsgagen	5
James Dickson 80 år av <i>Gerhard Hafström</i>	5
Säljakten på Runö av <i>Tomas Dreijer</i>	6
Birkas folkskola av <i>E.Nyman</i>	10
Ortnamnen på Ormsö av <i>H. Mickelin</i>	10
Kring Dorpat-universitetets första år av <i>Per Wieselgren</i>	10
Rågöbornas Luciafest av <i>Arnold Lindgren</i>	11
Rågödanslaget hos Finlands- svenskar av <i>Hugo Mickelin</i>	11
Notiser m m	12
Estlandssvenska hembygdsgagar. <i>H. Mickelin</i>	13
S.O.V:s årsmöten och träffar 1945-1979. <i>H. Mickelin</i>	14
Kulturföreningen Svenska Odlingens Vänner. Några data. <i>H. Mickelin</i>	15
Med Barbara österut av <i>Edvin Lagman</i>	15
Familjenytt	16
Bemärkelsedagar	20

1979 – jubileernas år

1979 inrymmer ovanligt många jubiler såväl för den estlandssvenska folkgruppen och dess kulturella institutioner som för enskilda individer – rikssvenskar, estlandssvenskar – som på olika sätt verkat för vår folkstam.

Vår centrala sammanslutning Svenska Odlingens Vänner kunde i februari i år markera en 70-årig tillvaro. Mycket har hänt i vårt folks historia sedan den dag då några entusiaster samlades i Bysholms lilla herrgård på Nuckö för att välja funktionärer och diskutera föreningens verksamhetsuppgifter. Föreningen liksom folkgruppen verkar sedan mer än tre årtionden i förfädernas land. Ändå har S.O.V. alltjämt en uppgift. Kustbon har anledning att återkomma till S.O.V.-jubileet.

Våra bröder och systrar från Dagö som tvingades göra en lång omväg via Ukraina innan de kunde återvända till Sverige har nu varit här i 50 år. Det är att hoppas att övriga estlandssvenskar uppmärksammar detta och om möjligt deltar i deras högtidligheter i Roma på Gotland den 1 augusti. Även om merparten av gammalsvenskbyborna sålunda varit i Sverige ett halvt sekel bör vi komma ihåg att ytterligare något hundratal kom hit under och efter andra världskriget. De betecknades då självfallet "formellt" som estlandssvenskar.

I år är det 40 år sedan det andra världskriget bröt ut. Händelserna från hösten 1939, basperioden, blir åter aktuella. De som var med då glömmar aldrig de ryska truppers intåg i våra fredliga bygder de mörka oktober-novemberdagarna 1939, myndigheternas villrådighet, den isolering från omvärlden som redan då blev ett faktum, balttyskarnas panikartade uppbrott. Kan vi hoppas att någon eller några som var med vill skildra sina upplevelser av dessa omvälvande händelser i vår tidskrift?

1944 är ett ödesdigert årtal i estlandssvenskarnas långa historia. Det är året då huvudparten av folkgruppen bryter upp från bygd och hem för att bygga upp en ny tillvaro. Nu efter 35 år ser vi vad som hände i nytt

perspektiv. Vi känner djup tacksamhet över att ha fått komma till ett fritt land och föra en meningsfull tillvaro. Och än finns samhörighetskänslan kvar, än är inte begreppet estlandssvensk historiskt. Det finns säkert några ibland oss som i Kustbon vill berätta om de dramatiska händelserna från överfarten sommaren 1944.

Även Kustbon firar 35-årsjubileum. Tidskriften utkommer 1979 med sin 36:e årgång i Sverige och det är alltså 35 år sedan den började utkomma här. I all sin anspråklöshet har den haft stor betydelse för vår sammanhållning och också för vår acklimatisering. Vi får hoppas att Kustbons utgivare låter sammanställa ett detaljerat innehållsregister över de 35 årgångarna (helst även över årgångarna i Estland, dvs 1918-40) så att enskilda och bibliotek kan skaffa sig en överblick över det omfattande stoff av god information om Estlands svenskar som Kustbon inrymt under årens lopp.

Flera av dem som betytt mycket för estlandssvenskarna fyller jämna år under 1979. Alexander Samberg – pedagogen och eldsjelen i folkbildningsarbetet – fyllde 80 i januari. Den estlandssvenske ämbetsmannen och förtroendemannen Karl Boman har fyllt 75. Säkert erinrar sig många ännu Karl Bomans uppskattade inspektionsresor under de första åren i Sverige. Denna tidskrifts redaktör Edvin Lagman har i år fyllt 60. Även om han förbjudit allt hyllningsskrivande kan det ändå vara tillåtet att säga att estlandssvenskarna är honom djupt tacksamma för hans gedigna kulturella insatser i och utanför Kustbon.

Kammarherre James Dickson har nyss fyllt 80 år. Han kan vara förvisad om att estlandssvenskarna alltid med tacksamhet skall minnas hans insatser för dem under de dramatiska krigsåren. Om James Dickson skriver hans vän och delegationskamrat Gerhard Hafström på annat ställe i detta nummer. Det finns att läsa även om professor Hafström, 75 år i mars, centralgestalt i estlandssvenskarnas nyaste historia. Under 1979 blir Kaleb Andersson 90 år – mannen som kom till

För humanitet och rättvisa

Gerhard Hafström

Elmar Nyman samtalar med Gerhard Hafström inför hans 75-årsdag den 27 mars 1979

– Det är nu snart ett halvsekel sedan Du tillsammans med Sigurd Curman började Ditt självuppförande arbete för Estlands svenskar. Sakkunskap, förmåga till konstruktiva lösningar, diskretion och arbetsamhet är några av de egenskaper som gjort Dig oumbärlig så snart det gällt att lösa vår folkstams mångahanda problem.

Jag tänker här särskilt på Ditt arbete som sekreterare i det viktiga remiss- och samordningsorganet Estlandsutskottet. Här krävdes uppslagsrikedom för medels anskaffande men också stor sakkunskap för deras rättvisa fördelning på de mångahanda behoven. Alldeles speciellt komplicerat blev arbetet i Estlandsutskottet liksom i den nyinrättade Rågökommittén – där Du likaså blev sekreterare – när de 110 rågöborna anlände till Sverige hösten 1940. Vi den tidpunkten saknades ännu alla rutiner för omhändertagande av flyktingar/invandrare och det blev därför närmast Du personligen som fick lösa alla tusen och ett problem. Knappt hade rågöborna någorlunda aklimati-

ett Birkas bestående av några tomma förfallna rum och som på fyra år förvandlade den gamla herrgården till ett centrum för estlandssvenskt kulturliv och själv blev förgrundsfiguren i 20-talets estlandssvenska historia.

Elmar Nyman

serats förrän Du ombads att delta i en tremannadelegation som på svenska regeringens uppdrag skulle undersöka förhållandena i våra bygder. Estlandssvenskarna erinrar sig vidare med stor uppskattning och tacksamhet Dina insatser under *Den stora överflyttningen* åren 1943-44. Alla de centrala frågorna – mottagarorganisationen, kolonisationsproblematiken, medborgarskapsfrågan, åldringsvården, utbildningsfrågorna – kunde lösas inte minst tack vare Dina insatser.

Men vi vet också att Du från första stund betonat vikten av att estlandssvenskarna i Sverige bevarade något av sin särart och ej glömde sitt kulturarv. Genom Din medverkan kunde Kustbon återuppstå och Du var den som ivrade för Svenska Odlingens Vänners reorganisering. Kommittén för estlandssvenskarna, Rågöstiftelsen och Kustbohemmet har för länge sedan fullföljt sin målsättning och nedlagt sin verksamhet. Det har känts tryggt att ha Dig att rådfråga när kvarstående problem krävt en lösning. Ett osökt tillfälle ges nu att ställa några frågor till Dig om hur Du ser på olika förteelser som har anknytning till Din verksamhet för Estlands svenskar.

Min första fråga lyder: Hur och när uppstod Ditt intresse för estlandssvenskarna? Hade Dina studier i me-

deltidens historia någon betydelse härvidlag?

– I samband med mitt deltagande i de nordiska studentjuriststämorna och studentmötena på 1920- och 30-talen, bl.a. vid det isländska alltingets 1000-årsfest på Tingvalla, blev jag intresserad av det nordiska samarbetet. Därav följde ett intresse för den svenska minoriteten i Finland, landets universitetsfråga, de svenskspråkiga skolornas ställning och den finlandssvenska befolkningens grundlagsskydd. Det var då helt naturligt, att mitt intresse också kom att omfatta den estlandssvenska befolkningen. Mina medeltidsstudier omfattade även den svenska bosättningen kring Östersjön.

– Kan Du nämna något om Ditt samarbete med Sigurd Curman under det dynamiska 30-talet?

– Sigurd Curman var ju den stora centralgestalten för det rikssvenska arbetet för estlandssvenskarna. I sin egenskap av inspektör arbetade han för det svenska gymnasiet i Hapsal, den svenska folkhögskolan på Birkas och den svenska folkskolan i Tallinn och lyckades för dem erhålla statsanslag från Sveriges riksdag. Han anskaffade stipendier till de estlandssvenska studenterna. Han grundade och ledde den s.k. Baltiska Stiftelsen, vilken anslog stipendier för doktorander från de rikssvenska, finländska och baltiska universiteterna kring Östersjön.

Sigurd Curman besökte årligen vid terminsavslutningarna de högre estlandssvenska skolorna. Under 1935-39 var jag honom då följaktig. Jag brukade stanna kvar i svenskbygden under ett par försommarveckor. Jag fick därigenom tillfälle att med cykel genomfara alla svenskbygderna på fastlandet samt även besöka Ormsö, Odensholm samt Stora och Lilla Rågö men däremot inte Runö. Jag lärde personligen känna prästerna, skollärare, kommunaltjänstemännen och byarnas förtroendemän liksom givetvis de två svenskhetsledarna, riksdagsmannen Mathias Westerblom och majoren Anders Lindkvist. Sigurd Curman inriktade det rikssvenska arbetet för estlandssvenskarna främst på skolvä-

sendet. Det fanns då ännu en grundad förhoppning, att estlandssvenskarna inom en nära framtid skulle kunna rekrytera sina ledande män och kvinnor ur de egna leden. Den största faran för svenskheten var utflyttningen av unga kvinnor till Sverige och Finland. Den överdrivna estniska nationalismen var också ett hot mot den estlandssvenska kulturen. Då jag under dessa förkrigsår cyklade omkring i Estlands svenskbygder kände jag mig som en sentida efterföljare till Elias Lönnrot och Carl Axel Gottlund, som företagit resor bland stamfränder i Östra Karelen och Värmlands finnstugor ett sekel tidigare.

De upplysningar som vi fick av de ledande estlandssvenskarna var en förutsättning för att vi lyckades utverka de rikssvenska statsanslagen till de estlandssvenska högre skolorna. Denna information var uttömmande och objektiv.

– Tycker Du nu när Du ser tillbaka att man från rikssvenskt håll borde ha haft en annan målsättning beträffande hjälpen till estlandssvenskarna?

– Nej. Den rikssvenska politiken gick ut på att alltmera stärka banden med de tre självständiga staterna Estland, Lettland och Lithauen och att samtidigt stödja de estlandssvenska högre skolorna. Statsmakterna var väl informerade om stödverksamheten främst för de estlandssvenska kulturorganen.

– Vilken betydelse fick enligt Din mening de båda rikssvenska delegationerna 1942 för överflyttningsfrågans lösning?

– Under 1942 utsände Sverige två delegationer till svenskbygden. Den första på uppdrag av regeringen och den andra av Svenska Röda korset. Deras viktigaste uppgift var att inhämta så många uppgifter som möjligt om de då aktuella förhållandena, vilka sedan kunde vara till ledning för det rikssvenska arbetet. Den andra delegationen hade därjämte en särskild uppgift, nämligen att fördela de i Sverige insamlade jordbruks- och fiskeredskapen och organisera sjukvården på Runö och Nuckö. De två delegationernas arbete var en förutsättning för lösningen

av den organiserade överflyttningen av den estlandssvenska befolkningen. Under delegationens resor blev vi nämligen alltmera övertygade om att en sådan överflyttning skulle bli nödvändig, men vi kunde då inte yttra oss därom.

– Hur lyckades enligt Din mening ”inordnandet” av estlandssvenskarna i det svenska samhället?

– Riktlinjerna för en kolonisation av estlandssvenska bönder och fiskare på den svenska ostkusten var uppdragna i samråd med chefen för Egnahemsstyrelsen, överdirektör Erik Lindeberg, redan innan de första 110 rågöborna anlände i oktober 1940. Ett kolonisationsorgan, kallat Rågöstiftelsen, bildades och detta erhöi sedermera medel för inköp av skärgårdshemman och fiskebåtar. Inordnandet i det svenska samhället lyckades över förväntan bra. En av förklaringarna härtill är det kloka och energiska arbete, som neklades av kolonisationens ledare, senare Rödakorschefen, justitierådet Emil Sandström och riksantikvarien Sigurd Curman. Samarbetet med statsmakterna, närmast socialminister Gustaf Möller och hans statssekreterare Tage Erlander var utomordentligt gott.

– Vilken var Din målsättning beträffande den estlandssvenska kolonisationen i Sverige?

– I egenskap av sekreterare i Kommittén för estlandssvenskarna/rågösvenskarna och i Rågöstiftelsen arbetade jag främst för att befolkningen från de olika svenska bygderna skulle få möjlighet till bygdevis sammanhållen bostättning i Sverige, något som av olika skäl ej kunde förverkligas. Jag arbetade också för att de som genomgått högre skolutbildning skulle få tillfälle att genom lån och stipendier fullfölja och avsluta denna utbildning i Sverige.

– Hur reagerar Du på den kritik som för några år sedan framfördes i en debattskrift och den diskussion som följde?

– De av Jakob Steffensson i hans Runöböcker utkastade grundlösa påståendena utgör förtal även av döda män.

– Det är allmänt bekant att Du ej endast gjort ovärderliga insatser för estlandssvenskarna utan också bidragit till att rädda ett stort antal ingermanländare. Vidare har Du i åratals engagerat Dig för de svenska samernas rättigheter. Finns det något samband mellan Ditt engagemang för å ena sidan den svenska minoriteten i Estland och t.ex. Dina insatser för den samiska minoriteten i Sverige?

– Mellan mitt arbete för de olika minoriteterna – företrädesvis de svenska – finns ett mycket nära samband.

Det började redan 1934 genom mitt initiativ till den nordiska universitetsadressen för den finlandssvenska befolkningens krav att undervisning på modersmålet alltjämt skulle få äga rum vid statsuniversitetet i Helsingfors. Därför kunde åberopas § 14 i Finlands grundlag, enligt vilken de två folkgruppernas – den finskspråkigas och den svenskspråkigas – behov skulle tillgodoses efter enahanda grunder. Till detta arbete anslöt sig på ett naturligt sätt verksamheten för att stödja de estlandssvenska skolorna, vilken sedermera utvidgades till att trygga hela befolkningens återfärd till det gamla moderlandet.

Arbetet för att hindra utlämningen av den till Sverige flyktade ingermanländska befolkningen var också en rättskamp och innebar ett fullföljande av det svenska arbetet för asylrätten. Av samma skäl har jag försökt verka för att utvisningen av de kristna assyrierna upphör.

Beträffande samerna gäller det att här hemma genomföra det minoritetsskydd som den svenska opinionen kräver av andra nationer gentemot deras minoriteter. Den samiska nationen kan icke fortleva i Sverige om den icke får ett effektivt rättsskydd för sin viktigaste näring, nämligen rennärningen. Den stora rättegång som snart skall avgöras av Högsta Domstolen, gäller samebyarnas rätt till de s.k. Skattefjällen i Jämtland och Härjedalen men ytterst gäller den samebyarnas rätt till sitt s.k. näringsunderlag i mark och vatten.

– Sverige håller på att bli en nation med många nationaliteter. Hur ser Du

FÖRHANDSMEDDELANDE

1979 års **hembygdsdag** hålles - på ny plats- söndagen den 26 augusti.

Festtalare: Pastor Sigfrid Hoas

Plats: "Spårvägsrestaurangen" Blåsut, Enskede, Stockholm

Färdsätt: Tunnelbana 18, hållplats BLÅSUT, Enskede
Bil: Nynäsvägen till Sofielundsplan, därifrån Sofielundsvägen till MOBILs bensinläggning och parkering.

Närmare om dagen i
Kustbons juninummer
VIK DAGEN REDAN NU

Styrelsen för
SVENSKA ODLINGENS VÄNNER

på detta förhållande. Anlägger Du några speciella rättsliga aspekter?

- Genom det rättsskydd, som minoriteterna erhållit i den nya grundlagen, ser jag förhoppningsfullt på möjligheten att inordna dessa minoriteter i det svenska samhällslivet.

- Har enligt Din mening tillräckligt gjorts för att bevara estlandssvenskarnas historia och kulturarv åt eftervärlden? Har Du några egna förslag om vad som ytterligare borde göras medan tid är?

- Svenska Odlingens Vänner arbetar ju för att bevara den estlandssvenska kulturen genom dels värdefulla vetenskapliga artiklar i den estlandssvenska tidningen Kustbon, dels utforskandet och utgivandet av det stora verket om estlandssvenskarnas historia. Detta arbete är av utomordentligt värde - det bidrar ju till att stärka estlandssvenskarnas strävan för att finna och bevara sin identitet. Jag skulle vilja föreslå, att S.O.V. snarast låter interfoliera några bundna exemplar av Estlandssvenskarnas historia, Ernst Kleins bok om Runö och Per Söderbäcks bok om Rå-

göborna. På de interfolierade bladen kunde införas rättelser och tillägg.

- Vilka är Dina aktuella forskningsplaner? Finns det i dem något utrymme för estlandssvenskarna?

- F.n. håller jag på med att korrekturläsa en franskspråkig bibliografi över den svenskspråkiga och den finskspråkiga rättshistoriska litteraturen.

Mina aktuella forskningar avser de svenska samernas rättsgrund i det stora Skattefjällsmålet. Jag hoppas därefter få delta i arbetet på det av den finländske juristprofessorn Veijo Hyvänen framlagda förslaget om en gemensam finländsk-norsk-svensk skyddslagstiftning för den renskötselidkande samiska befolkningen.

Gärna skulle jag också vilja avsluta en påbörjad undersökning om en jämförelse mellan Gutalagen och den enligt landskapets domböcker tillämpade sedvanerätten på Runö.

- Jag tackar Dig hjärtligt för detta samtal. På Kustbons, S.O.V:s och jag vå-

James Dickson 80 år

Kammarherre James Dickson fyllde den 18 mars 80 år. Han är utbildad arméflygare och deltog som frivillig i Finlands vinterkrig 1939-40. Efter att i sin hembygd ha varit ordförande i kommunfullmäktige, landstingsman m.m., blev han år 1941 ledamot av riksdagens andra kammare. Han var under många år en av denna kammars mest uppmärksammade ledamöter. Under åren 1949-56 var han även ledamot av Europarådet.

James Dickson anförtröddes år 1942 uppdraget att vara ordförande i de två rikssvenska delegationer - den ena utsedd av regeringen och den andra av Röda Korset - vilka under andra världskriget besökte Estlands svenskbygger.

Delegationerna reste runt i Estlands svenskbygger, ständigt övervakade av Gestapo. De tyska myndigheterna i Balticum försökte givetvis att utnyttja delegationerna som brickor i det politiska spelet för att kunna uppvisa en tysk-svensk Ostseegemeinschaft.

Genom sitt diplomatiska uppträdande löste James Dickson sitt uppdrag på ett utomordentligt sätt. Mellan honom och den tyske generalkommissarien i Tallinn Lietzmann uppstod ett mycket gott personligt förhållande, vilket givetvis underlättade det grannliga uppdragets genomförande. När ryssarna nalkades Tallinn följde Dickson med transportfartyget Juhan på dess sista resa över Östersjön för att söka undanröja vissa hinder som dykt upp gällande utresetillståndet för dem som skulle till Sverige men också för att säga farväl till Lietzmann, som kort tid därefter stupade.

Det var tack vare James Dicksons mod och goda omdöme, som förberedelserna för den estlandssvenska befolkningens överflyttning till Sverige kunde slutföras och överskeppningen ske.

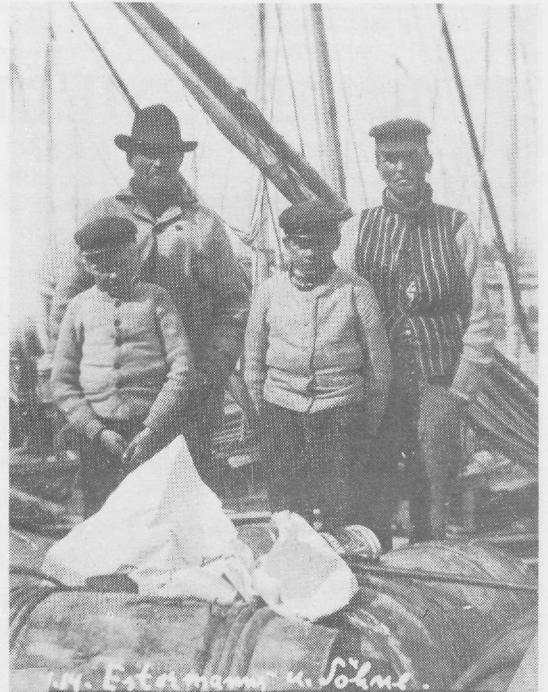
Gerhard Hafström

gar nog säga på alla estlandssvenskars vägnar vill jag framföra vårt uppriktiga tack för Ditt livslånga, utomordentligt fruktbara arbete för vår folkstam och önska Dig många framgångsrika år i kampen för humanitet och rättvisa.

TOMAS DREIJER

Säljakten på Runö

Isresan var en av de verkligt stora händelserna i säljägarrens tillvaro. Före första världskriget seglade fångstlagen den långa vägen upp till Finska viken och låg ute i veckor. Det kunde bli goda fångster, och det kunde bli trevliga kvällar, när säljägarerna gick i land på främmande kuster. Om detta och annat berättar Tomas Dreijer i nedanstående avsnitt av sin redogörelse för säljakten på Runö.

Runöbor i Riga 1914. I förgrunden späcktunnor på däck

ISRESAN

Under första hälften av april månad seglade runöborna i regel iväg på isresan "isbuatreisa" för att jaga säl. Avseglingstiden var beroende av isförhållandena runt ön vid den tiden. Hade det varit en mild vinter "löhlan vänter" kunde avfärden ske några veckor tidigare. Innan sjösättningen måste delar av den landfasta isen "fastis'n" runt ön ha drivit iväg och stränderna vara isfria, där båtarna låg upptagna.

Fram till år 1914 seglade de flesta av runöbåtarna på isresa till Finska viken. Detta kallades av runöborna att segla till "dursjon" stora sjön. Resten av båtarna seglade ej så långt utan bedrev jakten hemma i Rigaviken. Det kallades att vara i "indersjon" inre sjön.

Fram till 1943-44 jagade runöborna fortfarande säl under sina isresor i Rigaviken. Under de senaste åren bedrevs jakten i ringa omfattning. Den båt som användes till isresan fram till början av 1920-talet var den välkända runöjalan "jala". Denna båttyp lär under 1860-talet ha införts till Runö från Finland. Dess ursprungliga hemort var troligen England. Den var tvåmastad och hade en längd av ca 10 meter. Bredden var ca 4 meter. Seglen bestod av focken "focka", sprisegel på frammasten och gaffelsegel på den långa bakmasten. Den var till största

delen odäckt. I fören fanns en ruff "tjalde" vars gavel var helt öppen mot lastrummet i båtens mitt. I denna ruff var man skyddad mot regn och oväder. Där sov man också på den utbredda halmen på durken "tjaldgolve".

Under första hälften av 1920-talet försågs jalorna med däck. Vistelsen ombord blev då mycket bekvämare. Vid segling i hårt väder kunde man även känna sig säkrare än i en öppen båt.

Före jalans tid lär runöborna ha använt en annan typ av båt. Det var en enmastad båt med råsegel. Den hade kallats för "tvärsjögman", seglaren med råsegel (tvärsegel). Den båten hade varit helt öppen och mindre än jalan.

Under senare hälften av 1920-talet övergick runöborna till något större och modernare båttyper. Dessa båtar var helt däckade och hade kajuta och lastrum. De var enmastade s.k. jakter "jahta".

Från början av 1930-talet blev motorn i fiskebåtarna en allmän förteelse även på Runö. Då kompletterades fiskebåten med en extra lösttagbar bordläggning "skio", när den gjordes i ordning för isresan. Till den hade man ett kapell "tjald" där man var skyddad för regn och stänk från sjön. Med den typen av båt gick det lätt att komma fram genom den drivande isen i Rigaviken. Men i storm och oväder var den

mindre lämplig att vara ute till havs med.

Jalorna ägdes gemensamt av fyra hushåll "hiskap". Några få av dessa ägdes också av fem hushåll. De flesta av helgårdarna bestod i början av 1900-talet av två hushåll. Helgården delades sedan i två delar.

Några av dessa gårdar hade t.o.m. haft andelar i tre olika jalor. I dessa gårdar hade då funnits flera män som var skickliga jägare. Därför hade de skaffat sig delar i flera båtar. Vid ingifte eller flyttning till någon annan gård kunde delen i jalan följa med till den nya gården. Något samband mellan ägandeförhållanden i jalorna och de olika jaktlagen "selso" under vinterjakten fanns ej.

En jalas besättning under isresan bestod av sex man. Någon enstaka gång kunde även besättningen bestå av fem man. Den ordinarie besättningen bestod i regel av delägarna i båten jämte några övriga. Det vanligaste var nog att några av delägarna hade vuxna söner som medföljde på resan så att besättningen blev fulltalig.

Även utomstående kunde ibland ingå i besättningen. Särskilt skickliga skyttar var angeläget att få med i laget.

Det hände även att jägare bytte båtplats med varandra. Det var jägare, som av någon särskild orsak ej ville följa med sin ordinarie besättning till Finska viken, utan i stället ville vara i

isresan hemma i Rigaviken. De flesta av männen ville vara med i jakten i Finska viken, "dursjon". Det betraktades som fördel att få byta till sig en plats i det laget. Det ansågs att fångsten av sälar skulle bli större där än vid jakten i Rigaviken, "indersjon".

Skälet till platsbyte var arbets- eller familjeskäl. Något viktigt arbete skulle kanske utföras tidigt på våren eller det skulle bli tillökning i familjen eller någon familjemedlem var kanske svårt sjuk. Isresan i Rigaviken tog slut några veckor tidigare än den i Finska viken. Vid jakten i "indersjon" hände det även att jalorna seglade hem ibland. Efter några dagar seglade de iväg igen och fortsatte jakten.

Jalorna låg uppdragna på land vid väst- och nordvästsidan av ön. Pärs var den vanligaste uppläggningsplatsen, men vid Holma och Kuns lades de även upp ibland. Uppläggning och sjösättning skedde med handkraft. Ett 40-tal män drog med hjälp av en kätting eller kraftig tross båtarna upp på land. Som underlag på marken placerades grova trägrenar eller klens trädstammar som båtkölen gled lätt på. Helst skulle de vara raa. Dessa grenar "buatträ" placerades ut på marken på ett avstånd av ca 1,5 meter från varandra. Sjösättningen var enklare, därför att strandens lutning ner mot sjön underlättade arbetet. Jalan längtade ju ned till vattnet där den hörde hemma.

Omkring 1925 erhöll runöborna en slip för uppläggning och sjösättning av sina segelbåtar. Denna slip underlättade arbetet mycket. Tack vare goda kontakter som dåvarande prästen på ön, Gunnar Schantz, hade med Sverige ordnades slipfrågan för runöborna. Denna slip placerades först på Holma för att sedan i slutet av 1930-talet flyttas till Rings på sydspetsen av ön. Där var det bråddjupare än vid Holma.

Första kännetecknet att det började bli dags att se över jalans utrustning för isresan var att mindre vakar "ruak" började smälta upp i isen utanför stranden. Deras storlek och antal ökades efterhand. Efter någon vecka började sedan delar av "fastis'n" driva iväg. När det var isfritt vid stranden där jalorna låg upplagda sjösattes de. Dagarna efter lastades de olika varorna "gose" ombord. Det var matvaror av olika slag, såsom kött, fläsk, bröd, po-

tatis, smör mm samt dricksvatten och någon kagge öl. Några extra omgångar kläder, särskilt underkläder och strumpor, hade varje man med. De bästa kläderna förvarades i en mindre tunna "lêhltunna" som var konad till sin form. Övriga kläder förvarades i en säck. Matvarorna förvarades i en träkista som kallades "reiskista". Några kokkärl och "eildgrit" där man eldade i, samt några vedträn "halik" måste finnas med. Gevär med tillhörande ammunition samt övrig jaktutrustning var en given sak för varje man att ha med. Även barlaststenar ca 1/2 kubikmeter lastades ombord. Avfärden skedde i regel dagen efter sjösättningen om vind och väderförhållanden tillät.

Färden till isresan i Finska viken gick via Moonsund "Mosund", den inre farleden innanför öarna Ösel, Moon och Dagö. Restiden under färden var beroende av vindförhållandena. Det tog i regel 2 1/2 - 3 1/2 dag att segla den 400-500 km långa vägen till isen i Finska viken.

En av mina äldre sagesmän berättade att de gamla hade berättat, att förr i tiden, då råsegelbåtarna "tvärsjeglmenno" användes av runöborna, dvs under första hälften av 1800-talet, hade avseglingen till isresan skett betydligt tidigare, redan innan "fastis'n" drivit iväg vid Runö. Båtarna hade då dragits över "fastis'n" till den öppna råken "lävatne" eller till öppet vatten "vake", som fanns ca 2 1/2 km från ön. Sedan seglade båtarna ut genom sundet mellan Kurland och Ösel till Östersjön. Färden fortsattes väster om öarna Ösel och Dagö till Finska viken. Då varade isresan troligen någon vecka längre än under senare tidens isresor till Finska viken.

Runöborna ansåg att det fanns mera säl i Finska viken än i Rigaviken. Där hade sälarna fått vara mer ostörda. Den finska befolkningen utmed kusten och på öarna bedrev säljakt i mindre omfattning jämfört med runöbornas jakt i Rigaviken. Det var därför som runöjägarna seglade dit under isresan på våren.

Vid seglingen till isresan i Finska viken och då man närmade sig isen klättrade någon av männen upp i masten för att se om is var i sikte. Syntes is ändrades kursen vid behov. Utmed is-

kanten eller de drivande issträngarna "israta" seglade man vidare för att komma fram till någon lämplig plats där man kunde lägga till med båten. Såg man säl på något isflak under seglingen kunde två man bege sig ut i en mindre båt för att skjuta den. Jalan höll sig då i närheten. Efter fullbordat uppdrag kom de ombord igen varvid färden kunde fortsätta.

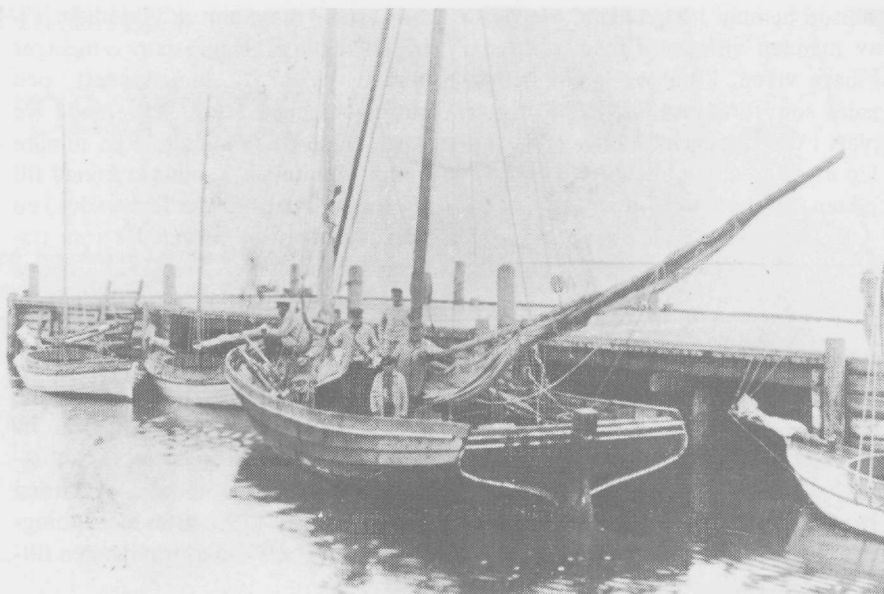
En ständig önskan under isresan var att det skulle bli svag vind och vackert väder. Helst skulle vindriktningen vara från isen så att den drev ut på öppnare vatten. Större och mindre isflak drev då isär ifrån varandra. Då kunde man ro med de små båtarna långt in bland de kringdrivande isflaken.

Under senare delen av isresan när det fanns lite is kvar i sjön, önskade man helst att vindriktningen var från sjön så att isen drev mot kusten. Innan isen nådde kusten ville man komma innanför isen och ankra upp vid något skär. Sedan kunde man bedriva säljakt bland den kvarvarande isen under kortare eller längre tid, beroende på väderet. Sälarna samlades då bland de sista isresterna på våren. Drev isen ut på öppet vatten sent på våren, förintades den snabbt av vårsolen och stormarna.

Vid framkomsten till isen lade båten "jala" till vid lämpligt ställe på läsidan av något större isflak. Stora områden av isen kunde då vara sammanhängande och bestå av isflak med en yta på flera kvadratkilometer. Båten förtöjdes då genom att man drog ut en tross i vars ände var fäst ett mindre ankare. Detta sattes fast i isen på ett betryggande sätt bakom några utbrutna isflak el dyl. Där kunde båten ligga i flera dagar beroende på vind och väder och om det fanns sälar i isen just där.

Ombord på "jala" fanns även tre mindre båtar, med vilka man rodde ut i isen om dagarna. Den båttyp som användes fram till åren strax före 1920-talet var "huapen". Det var en tvåstavig båt vars längd var ca 3-3,2 meter. Efter "huapen" kom "lodja" som var en stäveka. Den var några decimeter längre än "huapen".

Av besättningen på sex man var 2 man "buatménno" som vaktade båten medan de övriga "utguaghara" rodde ut i två båtar bland den drivande isen. De rodde ut åt var sitt håll från jalan.

En "jala" (Runö postbåt) i Arensburg omkr 1913

Man ville komma på ett så stort avstånd från varandra, att jakten kunde fortgå ostörd. Roende i sina båtar spejade de ivrigt efter säl. En säl kunde plötsligt skymta fram mellan upptornade flak på isen eller sticka upp huvudet genom vattnet, "stoua", i närheten av båten. Männerna bevakade området både framåt, bakåt och åt sidorna. Den som rodde framme i båten, "framma man", bevakade området i ca 180° bakåt och åt sidorna, medan "bakomst man", som "skuta" bak i båten, bevakade området framåt och åt sidorna. Med jämna mellanrum gick de upp på iskanten vid vattnet för att kika "kik" efter säl. Den ene av männen gick upp på någon isvall, "rigg ell klomp", för att kika, medan den andre satt kvar i båten vid iskanten. Ofta drog de upp båten på isen. Då satt den andre av männen och "bia stouande" vid båten. Man ville inte gärna "skiu stouande" ty skottet kunde ju skrämma ner sälarna från isen om de låg upp i närheten. Därför måste den som kikade, snabbt ha bevakat omgivningen och konstaterat ifall någon säl fanns på isen i närheten. Att skjuta en säl uppe på isen var ju säkrare än att skjuta en annan "stouande" i vattnet. Sköt man en säl "stouande" på våren hände det ofta att den döda sälen "sank", sjönk till botten.

Fick den som kikade syn på säl gällde det att snabbt bedöma hur man lämpligast skulle komma inom skotthåll. Ofta hände det att han såg flera säl samtidigt. Då gällde det att avgö-

ra, vilken säl som låg lämpligast till för att skjutas först. Det fanns egentligen flera sätt att ta sig fram inom skotthåll "skothuald" till en säl som låg uppe på isen, vid jakten under isresan. Det var beroende av isförhållandet där sälen fanns. De tre vanligaste sätten var följande:

1. Var isen sammanhängande och bestod av större isflak kunde skytten "skitt'n" smyga sig inom skotthåll på samma sätt som under vinterjakten vid "upaistin". Han sökte sig då ett lämpligt skyl "skiul" och smög sig på isen fram till detta. Därifrån sköt han då sälen. Efter att ha avlossat det dödade skottet sprang han fram till sitt byte. Sedan drog han det efter sig på isen, fram till båten, där jaktkamraten väntade.

2. Bestod isen av större eller mindre isflak som var sammanhängande eller kringflutna av vatten fick jägarna ro eller paddla, "mäla", sig närmare sälen från den plats varifrån den upptäcktes. Sälens läge på isen och isflakets storlek samt svårigheten att komma närmare måste noga studeras innan "féske", smygandet, kunde påbörjas. Ofta var det svårt att ta sig fram. Sönderkrossad is "påre" och issörja var många gånger svår att passera. Såg eller hörde sälen något ovanligt blev den orolig och försvann plötsligt ner från isen, "deck negher".

När man paddlade, "mäla", sig fram till isflaket där sälen låg ville man helst att något skulle skyla båten för den ofta spanande sälen. I regel brukade

det finnas rester av uppbrutna isvallar eller upptornade isstycken vid isflakets kant. Nedhukade i båten paddlade de med var sin åra sakta fram till iskanten. Försiktigt kröp då skytten ur båten upp på isen. Den andre "bakomst man" höll kvar båten vid iskanten med "kiëxkroken" fasthuggen i isen. Sedan gällde det för skytten att ta sig fram till skylet "skiule" varifrån han skulle skjuta. Låg sälen långt ifrån den plats där de lade till vid iskanten, fick skytten smyga sig fram en längre sträcka. Var avståndet till sälen mindre, blev krypavståndet också kortare. Ibland kunde det även hända att sälen låg inom skotthåll från den plats där de lade till vid isflaket. Då hade skytten bara att ta sig ur båten fram till de närmaste upptornade isstyckena och avfyra skottet därifrån. Isens beskaffenhet bestämde skottavståndet. Naturligtvis ville varje skytt komma inom bra skotthåll "gott skothuald" till sälen. Ett hyggligt skotthåll med det gamla flintlåsgväret (mynningsladdaren) var 30-50 meter, medan avståndet med det moderna jaktgeväret kunde vara betydligt längre. Framkommen till skylet inväntade då skytten det rätta tillfället att lägga upp bössan i skjutläge, när sälen lyft på huvudet och spejat färdigt. Sälens läge på isen i förhållande till skytten var avgörande för när skottet skulle avfyra, d v s om jägaren skulle skjuta "eft uppkoukning" eller "stejanst upa" (när sälen lyfte upp huvudet och spejade eller när den låg stilla). När skottet avlossats och

sälen var död, gällde det att snabbt komma fram till den döda sälen. Det vanligaste var nog att skytten befann sig på samma isflak där sälen låg eller på något intilliggande flak. Då kunde han direkt springa fram till den döda sälen och ta hand om den. Ibland kunde han även nå den genom att hoppa från isflak till isflak. Under slutet av isresan var isen mera söndertrasad. Då fick skytten i regel springa tillbaka till sin jaktkamrat och sedan med hjälp av båten ta sig fram till den skjutna sälen. Att ta sig fram genom den söndertrasade isen var många gånger besvärligt. Med hjälp av "kiëxtaka" och åror "pura teim se ginom påre" fram till den döda sälen. Var den söndertrasade isen, "påre", kompakt, fick de med hjälp av "kiëxstakan" skjuta undan isflaken så att båten kunde glida fram mellan dessa. Var det glest mellan de små isflaken kunde man eventuellt paddla, "mëla", sig fram. Då gick det mycket fortare att nå fram till den skjutna sälen. Den döda sälen begrundades ofta. Man ville se var kulhålet fanns och om kulan träffat rätt där den skulle. Var isflaket tillräckligt stort, drogs båten upp på isen, och sälen lades i båten. Sedan tog man sig ut ur den söndertrasade isen till helare is och isfria vatten, varefter jakten kunde fortsätta.

3. Om sälen låg uppe på några isflak som flöt omkring i en issträng "israta" i öppet vatten, där inget isflak eller "klopmp" fanns i närheten som kunde skymma sälen, fick man ändå försöka ta sig fram inom skotthåll. Skytten, "framma man", som satt framme i båten hukade sig långt ner, medan "bakomst man" försiktigt vrickade, "pregita", båten närmare sälen. Att på detta sätt komma inom skotthåll var ganska svårt. När sälen observerade något egendomligt som närmade sig blev den orolig, och i de flesta fall dök den ner från isflaket i vattnet. Någon gång hände det att man kom inom skotthåll och fick skjuta sälen. Det var mest sälungar, "kuta", som man kunde närma sig på detta sätt. Även någon gammal säl kunde man komma nära på samma sätt. Det var då någon fjolårs-säl, "natt", som låg och sov lugnt utan att ana att fara var på färde. Kom man inom skotthåll, gav "bakomst

man" order när skottet skulle avlösas. Han försökte då hålla båten still så att den stod någorlunda stadigt i skjut-ögonblicket. När skottet avfyrats och sälen var död, tog även skytten fram en åra och de paddlade snabbt fram till den döda sälen. Att paddla, "mëla", var det snabbaste sättet att ta sig fram till en skjutna säl.

När sälar sköts på detta sätt, låg de på mindre isflak i issträngen som drev omkring i öppet vatten. Då fordrades det att vädret var lugnt och att dyningar ej förekom. En van skytt träffade ofta med ett dödande skott sitt byte, fastän han många gånger fick skjuta på fri hand "ua huand" från en guppande båt.

Under isresan sköt man även "stouande", dvs när sälarna stack upp huvudet över vattenytan för att andas och se sig omkring. Det var mest sälungar "kuta" man sköt på detta sätt. Av ren nyfikenhet följde de efter båten eller verkade vara intresserade av något som såg egendomligt ut vid iskanten. De höll sig avvaktande först på avstånd men till sist kunde de även komma inom skotthåll. Även gamla sälar kunde man få skjuta "stouande" både från båten eller från isen. Sköts en säl "stouande" gällde det att snabbt paddla sig fram innan den hann sjunka. Vid framkomsten till den flytande sälen lade "framma man" kvickt bort sin åra för att fatta tag i sälen. Bakomst man behövde endast hålla kursen. Med ett hårt grepp fattade skytten tag i sälens "skrama" (framlabben), som han höll i stadigt. Var sälen stor, bogserades den fram till iskanten för att sedan dras upp på isen och placeras i båten. Det kunde även hända att "framma man" missade greppet när han skulle fatta tag i sälen. Båten pressade då sälen djupt under vattnet. I de flesta fall försvann den då i havets djup. En sådan händelse gick aldrig ur minne för en säljägare som varit med om detta.

Flera sälar, 4-7 stycken, kunde ett båt-lag ibland få per dag. De bästa skyttarna var placerade en i varje båt i dessa lag. I regel var de män som vaktade båten, "buatmënno", den äldste och yngste av besättningen ombord. De betraktades kanske som de sämsta skyttarna, men även de fick sina sälar. Efter att ha fått syn på en säl från båten

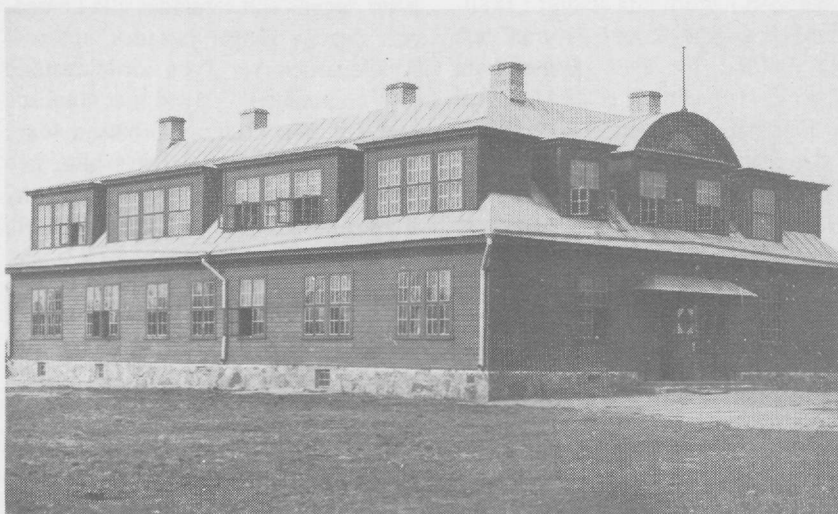
begav de sig ut för att skjuta den. De sköt även sälar "stouande" från båten. Efter dagens slut samlades alla i båten, och dagens fångst lastades ombord. Kvällsvarden var även iordningställd av "buatmënno", lagad mat smakade gott för alla efter en arbetsam dag. Dagens jaktäventyr delgavs alla, och morgondagens jakt planerades. En ny spännande jakt dag var förestående om några timmar.

Gråsäl kunde man även någon gång träffa på under isresan. De låg ibland i stora flockar "mëlto" på isen. Deras skrik "goul" hördes på långt håll. Ibland kunde man skjuta flera stycken i dessa flockar. Att skjuta mot en gråsäl "stouande" misslyckades så gott som alltid. Den sjönk som en sten till botten. Skadsköts en gråsäl ("skiouts en gruakual brëkjer") hände det att den kunde harpuneras sedan. Med båten paddlade man sig försiktigt fram till det skadskjutna djuret som låg och flöt i vattenytan. Harpunen var iordningställd och kastades med ett raskt kast i det stora djuret, som plötsligt gav sig iväg med ilfart, om det inte på grund av skadan var alltför medtaget. Denna färd kunde vara på liv och död, när båten drogs fram i en hisnande fart. När gråsäl till sist var uttrötad och stack huvudet över vattenytan, "stoua", avfyrades det dödande skottet, och det fasliga äventyret var över. Gråsäl träffade man på mest under isresorna i Rigaviken.

Det hände även att det var kyliga nätter och lugnt väder under isresan. Då bildades det nyis "netëng", som var svår att forcera. Med hjälp av kroken på "kiëxstakan" fick man då "krok se fram ginom netëngen". Med "kiëxkroken" fasthuggen i isen på var sin sida om båten drog man båten fram meter för meter. Den skulle även krängas i sidled, vilket gjorde att isen lättare brast. Vid mycket "netingskira" (gång genom nyis) kunde bordläggningen i båtens vattenlinje allvarligt skadas. Ljudet från "netëngskira" hördes på långt håll och skrämde sälarna. Under dagen smälte nyisen av solens värme och de varma värvindarna. Detta underlättade jakten.

Forts i nästa nr

Birkas folkskola

Birkas folkskola, Nuckö, började sin verksamhet höstterminen 1930. Hit centraliserades femte och sjätte klasserna från hela Paschleps kommun. Skolan inrymde också internat och lärarbostäder. Efter andra världskriget blev Birkas folkskola en rent estnisk-språkig skola som utbyggdes med erforderliga speciallokaler för att kunna

motsvara en högstadieskolas krav. Våren 1977 brann hela skolanläggningen ner. Barnen skjutsas nu till Sutlep där en stor centralskola lär planeras för barn från ett mycket vidsträckt upptagningsområde. Rektor för Birkas skola har under hela efterkrigstiden varit Viktor Pöhl.

Elmar Nyman

Birkas folkskolas ordinarie lärare samlade utanför skolans huvudingång vid första läsårets slut, maj 1931. Från vänster: Olga Söderholm, Irene Lemberg, Helene Laving, A. Nömm-Vaus och skolans föreståndare Alexander Samberg.

Foto J. Grünthal

Ortnamnen på Ormsö

Ändring av ortnamn i Estland

Här nedan följer i översättning några plock ur "Sirp ja Vasar" (Skäran och Hammaren), som utkommer i Reval-Tallinn, Estland.

Skribenten Jaak Simm anmäler under rubriken "Keeleveerud" – Språkspalterna att i samband med kartläggning av Sovjetestlands orter även fixerats och genom lag den 26 febr. 1977 stadfästs namnen på köpingar och byar. Därvid använd stavning skall gälla som norm i framtiden.

Skribenten framhåller att ortnamnen är en del av språkhistorien och att de skall respekteras. Men –" med iakttagande av lokalt uttal, historia och rättstavningsregler har man av många parallellstavningar valt de mest praktiska."

Skribenten började med *Ormsö*.

Kring Dorpat-universitetets första år

När man 1932 i Tartu firade trehundraårsminnet av Livlands första universitets grundläggning genom Gustav Adolf, utgav dåvarande docenten i historia Juhan Vasar en publikation som innehöll avtryck och över-

Vi citerer: "Mycken oreda har rått i fråga om bynamnen på Ormsö. De har felaktigt skrivits –by "küla". Rätteligen skall det vara: Diibi, Förbi, Norbi, Rälbi, Sviibi, Söderbi – därför att de är estniska namn och har vuxit fram genom estlandssvenska dialekter, där stavelsen var -bi. Vi har ingen anledning att i ortnamnen införa rikssvenska ordformer –Rälby, Dyby osv. – Samma gäller för Einbi och Österbi inom Pürksi förvaltningsområde."

Man tycks vara ovetande om det historiska sammanhanget vid bynamnens tillblivelse.

H. Mickelin

sättningar av de dokument, som belyste förarbetena och de juridiska, ekonomiska och pedagogiska förutsättningarna för den nya akademiens verksamhet. Med fortsättningen blev det aldrig något av.

Men nu har den driftige bibliotekarien Arvo Tering i Tartu fått tillstånd att offentliggöra protokollen från Academia Gustavianas första tid med översättning till estniska och, där så ansetts behövt, även till tyska. Ryska språket lyser med sin frånvaro, vilket ju är ett tecken på viss liberalism hos den nuvarande regimen.

Det nu utgivna häftet omfattar tiden 1632–34 och har 144 sidor. Det innehåller också avbildningar av svårlästa, slarvigt skrivna, ofta överstrukna protokoll. En noggrann kommentar underlättar förståelsen av texterna (tyska eller latin).

Per Wieselgren

Rågöbornas Luciafest

I Estland och därmed också i estlandssvenskarnas forna hembygd fanns ingen luciatradition. Luciafirandet var så gott som okänt, i varje fall på Rågöarna. Vi hade vår Sant Mart's- och Kat'r-mäss-tradition. När Rågöborna tillsammans med övriga festdeltagare samlades i Kärrtorps Medborgarhus den 9 december, var det likväl 12:e året i rad som Rågöbornas danslag ordnade Luciafest, en tradition redan det. Det får anses som helt klart att detta är en uppföljning av de luciafester SOV arrangerade i Stockholm under senare hälften av 40-talet och början av 50-talet. Många av oss minns de talrikt besökta festerna i Göta Källares festvåning.

1978 års Luciafest följde i stort sett mönstret från de föregående åren. Först kom luciatåget, där den yngre generationen gav sitt aktiva bidrag till festen. Det är ett lyckat drag att på det sättet ge de yngre en betydelsefull roll i sammanhanget.

Därefter blev det kaffeservering och underhållning. Den sång och musikgrupp som många hade nöjet att bekanta sig med på SOV-s höstfest på Lantiden 11 november bidrog med underhållning även hos Rågöborna. Senare kom en grupp på 5 unga flickor med bl.a. rågöättlingen Susann Sydman. En sprudlande vital jazzbalett brakade loss så att scenen vibrerade. En lov-värd upptakt för en grupp unga entusiaster, men även ett bevis för den

mångfald av underhållning Rågöbornas danslag lyckats presentera på sina fester. Hoppas att tendensen står sig. Uppvisning av det egna danslaget hör till de stående inslagen. Ny i repertoaren för året var den estniska dansen "Jämaja labajalg" från Ösel.

Också i år kom tomten med påsar till de yngsta, sedan de först roat sig med lekar och danser. Att barnen verkligen har roligt på Rågöbornas fest märks på den uppskruvade farten på lekarna i foajén. Kanhända att någon i framtiden minns och tänker: "Så roligt det var på dessa fester!" För de något äldre blev det sedermera allmän dans, och förhoppningsvis kände de samma trivsel. Ett yttrande som en av årets gäster fällde, tyder på det. Han sa så här: "Jag har varit på många fester, men Rågöbornas är en av de bättre jag varit med om."

Vi har kunnat glädja oss åt en fin uppslutning av Runöbor, och även andra estlandssvenkar har varit oss trogna, från Korkis, Vippal och Rickul. SOV-s ordförande Hugo Mickelin med fru hör till dem, som gärna kommer och som vi hade nöjet att återse även denna gång. Vi önskar att känndomen om våra fester skall nå ännu flera estlandssvenskar, deras ättlingar och vänner, så att det blir ännu flera hos oss under kommande år.

Slutligen ett tack till alla medverkande, bidragsgivare till lotteriet och samtliga gäster. Väl mött nästa gång.

Arnold Lindgren

Rågödanslaget hos Finlandssvenskarna

I Kustbons decembernummer 1977 lämnade undertecknad information om finlandssvenskarnas organisation och aktiviteter i Sverige – detta i anslutning till etablerade kontakter "oss emellan", då vi genom programinslag den 17 sept. 1977 representerade oss på SVENSKA ÅBOLANDSGILLET'S höstfest i Stockholm.

Gillet's ordförande och tillika vice ordförande i FRIS – Finlandssvenskarnas Riksförbund i Sverige – är Ragnvald Davidsson.

Lördagen den 10 februari 1979 var det alltså dags igen för estlandssvenskarna att bevista Åbolandsgillet's samkväm, som ägde rum i Hägerstensåsens Medborgarhus i Stockholm.

Kvällen inleddes med Rågöbornas folkdanslags uppskattade uppträdanden till musik av en Rågötrio med en fiol och två dragspel, vilka varierade bälgens "storlek" från dans till dans.

Åbolandsgillet's teateramatörer – 10 personer i relativt ung ålder – framförde två sketcher, "två små Tjechovstycken", till åskådarnas förnöjelse.

Undertecknad åskådare fick en automatisk koppling till våra egna "skådespelerier" i trettioalets svenskbygd i Estland, där vi lite till mans uppträdde som amatörer vid våra olika festligheter. Är det otänkbart i dag, att även SOV skulle kunna plocka fram dolda talanger i vår estlandssvenska folkgrupp?

Vilket välkommet programinslag på våra träffar det skulle bli!

**DETTA MED HÅLSNING OCH
UTMANING TILL VÅR
ORGANISATIONSGRUPP.**

Som info till alla intresserade:

I Åbolandsgillet's regi är det lördagen den 31 mars 1979 i Hägerstensåsens Medborgarhus TEATERGÄSTSPEL av en grupp från ÅBOLAND, Finland.

Hugo Mickelin

Notiser

Folkräkning 17 – 24 januari 1979 i hela Sovjetunionen

Den sjätte folkräkningen sedan sovjetstatens tillkomst har ägt rum inom hela Sovjetunionen. Tidigare folkräkningar har genomförts under åren 1920, 1926, 1939, 1959 och 1970.

I det estniska området lär 3500 folkräknare ha ställt 16 frågor till 1/4 av landets befolkning och 11 frågor till övriga 3/4.

Alla tycks ha blivit räknade, men vad frågorna gällde och på vilka grunder de tillfrågade uppdelades i 2 kategorier, därom saknas uppgift. Ej heller finns ännu uppgift om antalet räknade per område och procentuell fördelning per nationalitet.

Tidigare folkräkningar, som inkluderat Estland, har ägt rum:

A) Under tsartiden:

1881 och 1897

B) I det fria Estland:

Dec. 1922 och mars 1934, då estlandsvenskarna utgjorde 0,7% av Estlands befolkning.

Vi var landets tredje minoritet efter ryssarna (8,2%) och tyskarna (1,5%).

Gammalsvenskbybon **Katarina Buskas** avled i en ålder av 92 år på Hakuse i Björke på Gotland. Hon kom till Sverige med den stora överflyttningen 1 augusti 1929.

Johan Lundkvist, född på Ormsö i Sviby, dog vid 86 års ålder i Helsingfors, där han jordfästes den 28 dec. 1978.

Han flydde till Finland under första världskriget.

UPPROP

Det skulle vara roligt, om alla män, som är födda 1919 på Ormsö, ville träffas under året 1979 och tala om gamla minnen.

Ring och tala med Fäll Erkers Johan.

J. Landman
tel. 08/36 36 67

Apropå höstfesten 1978

Som komplettering till notis i Kustbons decemhernummer 1978 om höstfesten har jag nu nöjet att i efterhand återge fotot av den i notisen omtalade kvartetten.

Den gången var ingen fotograf närvarande. Men på rågöbornas traditio-

nella Luciafest i Medborgarhuset i Kärrtorp den 3 dec. 1978 fanns flera.

En av dessa fotoamatörer var Peter Grahn från Runö, som tog denna bild. Kvartetten uppträdde nämligen även där.

Från vänster Börje Löfgren (ledare och solist), Anni Schönberg (med Rickul-påbrå), Barbro Örjeheim och Göran Örjeheim.

Ledig plats

Vid SOV:s expedition och arkiv, Vikingagatan 25, Stockholm, blir en av avlönad kontoristbefattning ledig.

Tjänstgöring 3 dagar per vecka.
Lön som statlig arkivarbetare.

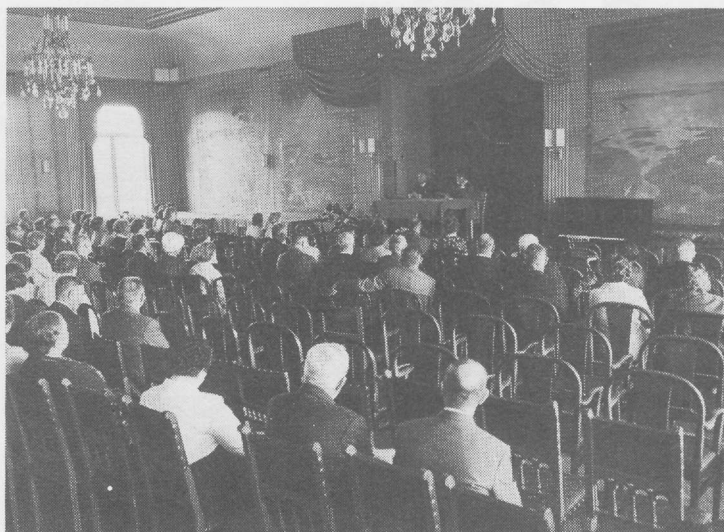
Det är mycket angeläget att sökande snarast möjligt anmäler sig och hör sig för om arbetsuppgifter m.m.

Ring Alf Heldring,
tel. 08/32 48 78-ark.

tel. 08/49 22 97-hem.
Styrelsen för SOV

*Har Du
erlagt
prenumera-
tionsavgiften
för
KUSTBON
1979?*

Estlandssvenska hembygdsdagar i Sverige under 33 år

S.O.V:s årsmöte i Baggenssalen, Saltsjöbaden

Tid	Plats	Festtalare	Ämne
30 juni 1946	Godtemplargården Tollare, Klinten	Prof. Gerhard Hafström	Estlandssvenskarnas härstamning och forna samhörighet med sitt moderland Sverige
13 juli 1947	Tollare, Klinten	Rektor Gideon Danell	Minnen från svenskbygden
20 juni 1948	Tollare, Klinten	Prosten Hjalmar Pöhl	Estlandssvensk kulturkamp i gången tid
28 augusti 1949	Tollare, Klinten	Riksantikvarie Sigurd Curman	Estl.svenskarnas ställning sedan urminnes tider, det nationella uppvaktandet, SOV:s tillkomst och kampen för andlig och materiell odlings främjande bland svenskarna i Estland
20 augusti 1950	Tollare, Klinten	Prof. Birger Nerman	Svea rikets uppkomst
19 augusti 1951	Tollare, Klinten	Docent Edvin Lagman	Uppkomsten av en svensk bosättning i Estland
17 augusti 1952	Tollare, Klinten	Argonom Nils Danell	Minnen från Estlands svenskbygd
16 augusti 1953	Tollare, Klinten	Prof. Gerhard Hafström	Minnesbilder från estlandssvenskarnas verksamhet före överflyttningen
15 augusti 1954	Tollare, Klinten	Pastor Sigfrid Hoas	Svenskbybornas vedermödor
21 augusti 1955	Baggenssalen, S-baden	Docent Elmar Nyman	Estlandssvenskarna i Estland och i Sverige
12 augusti 1956	Baggenssalen, S-baden	Pastor Arthur Johanson	Den förlorade hembygden
4 augusti 1957	Baggenssalen, S-baden	Docent Edvin Lagman	Bynamn och bebyggelse på Ormsö
10 augusti 1958	Baggenssalen, S-baden	Adjunkt Viktor Aman	De hårda och äventyrliga åren 1943-1944
16 augusti 1959	Baggenssalen, S-baden	Aman/Lagman/Nyman	SOV:s historia
7 augusti 1960	Baggenssalen, S-baden	Rektor Per Söderbäck	Rågöarna och rågöborna
20 augusti 1961	Baggenssalen, S-baden	Docent Edvin Lagman	En gränstvist i svenskbygden på 1500-talet
19 augusti 1962	Baggenssalen, S-baden	Prosten Hjalmar Pöhl	Utvecklingsländernas problem
25 augusti 1963	Baggenssalen, S-baden	Adjunkt Sven Boräng	Minnen från estländska år
6 september 1964	Baggenssalen, S-baden	Docent Edvin Lagman	Vippal och Korkis
22 augusti 1965	Baggenssalen, S-baden	Docent Elmar Nyman	Händelserna i Estland och dess svenskbygder sommaren 1940
21 augusti 1966	Baggenssalen, S-baden	Docent Edvin Lagman	Helgerna i den gamla hembygden
20 augusti 1967	Baggenssalen, S-baden	F.folkskollär. Erik Thomsson	Estlandssvenskarna i Förenta Staterna
11 augusti 1968	Baggenssalen, S-baden*	Prof. Gerhard Hafström	Kontakter med estlandssvenskarna i Estland före överflyttningen
10 augusti 1969	Björknäspaviljongen Herrgården, Klinten	Folkskollär. Alex Samberg	Hemmet bortom hosrisonten. Minnen från ödesåren 1940-1944
16 augusti 1970	Herrgården, Klinten	Rektor Per Söderbäck	Minnen från Birkasår
15 augusti 1971	Herrgården, Klinten	Lektor Herbert Adolfsson	Svenska gymnasiets tillblivelse i Hapsal för 40 år sedan
27 augusti 1972	Herrgården, Klinten	Sjökapten Ingvar Westerby	Estlandssvensk sjöfart och fiske
26 augusti 1973	Herrgården, Klinten	Biskop Sven Danell	Minnen från estländska år
18 augusti 1974	Herrgården, Klinten*	Folkskollär. Carl Blees	Folkskolan i svenskbygden
24 augusti 1975	Restaurang Lantis, Frescati	Pastor Birger Westerberg	Skolminnen
22 augusti 1976	Historiska Museet	Doc. Elmar Nyman	Hans Pöhl. Liv och gärning
28 augusti 1977	Restaurang Lantis, Frescati	Doc. Edvin Lagman	De unga i Estlands svenskbygd
20 augusti 1978	Restaurang Lantis, Frescati	Prof. Sten Karling	Minnen och intryck från 30-talets Estland

S-baden = Saltsjöbaden.

Pastor Sigfrid Hoas, svenskbybo, är festtalare på estlandssvenskarnas 34-de hembygdsdag 1979 (se separat annons i detta nr). Svenskbyborna själva firar 50 år i Sverige den 1 aug. 1979 - som vanligt i Roma på Gotland.

Alla Kustbons läsare bör känna till att "svenskbyborna" är de estlandssvenskar som år 1781 enligt ryska kejsarinans "ukas" förflyttades från godset Hohenholm på Dagö till Dnjepr i Ukraina. I historiska sammanhang är bosättningsområdet känt under namnet Gammalsvenskby.

x) Lokalen brann ned 1968

xx) Lokalen brann ned 1978

S.O.V:s årsmöten och träffar 1945 – 1979

Från en av de glada hembyggsdagarna i Saltsjöbaden

I SVENSKA ODLINGENS VÄNNERS regi har förutom årliga **HEMBYGDSDAGAR** ordnats **TRÄFFAR** enligt nedanstående tablå. Före 1968 utgjorde årsmötet s.a.s. en inledning till hembyggsdagen.

<i>Årsmöten</i>	<i>Höstsammankomster</i>	<i>Vårsammankomster</i>
29/3 1945 SOV:s konstituerande sammanträde i Samlingslokalen Gamla stan	6/11 1945 Högtidsgudstjänst Adolf Fredriks kyrka	–
16/6 1946 Godtemplargården, Tollare	–	–
13/7 1947 Godtemplargården, Tollare	15/11 1947 M. Hushållsskola	–
20/6 1948 Godtemplargården, Tollare	6/11 1948 Timmermansgården	24/4 1948 Timmerm.g.
28/8 1949 Godtemplargården, Tollare	–	2/4 1949 Timmerm.g.
20/8 1950 Godtemplargården, Tollare	5/11 1950 Victoriasalen	–
19/8 1951 Godtemplargården, Tollare	10/11 1951 Timmerm.g.	–
17/8 1952 Godtemplargården, Tollare	1/11 1952 M. Hushållss.	–
16/8 1953 Godtemplargården, Tollare	14/11 1953 M. Hushållss.	–
15/8 1954 Godtemplargården, Tollare	13/11 1954 M. Hushållss.	3/4 1954 Södra KFUM
21/8 1952 Baggenssalen, S-baden	12/11 1955 M. Hushållss.	–
12/8 1956 Baggenssalen, S-baden	2/11 1956 M. Hushållss.	–
4/5 1957 Margar. Hushållsskola	–	17/3 1957 KFUM Birg. Jarlsg. 35
10/8 1958 Baggenssalen, S-baden	25/10 1958 M. Hushållss.	–
16/8 1959 Baggenssalen, S-baden	21/11 1959 M. Hushållss.	–
7/8 1960 Baggenssalen, S-baden	26/11 1960 M. Hushållss.	–
20/8 1961 Baggenssalen, S-baden	11/11 1961 M. Hushållss.	–
19/8 1962 Baggenssalen, S-baden	10/11 1962 M. Hushållss.	–
25/8 1963 Baggenssalen, S-baden	9/11 1963 M. Hushållss.	–
6/9 1964 Baggenssalen, S-baden	7/11 1964 M. Hushållss.	–
22/8 1965 Baggenssalen, S-baden	13/11 1965 M. Hushållss.	–
21/8 1966 Baggenssalen, S-baden	19/11 1966 M. Hushållss.	–
20/8 1967 Baggenssalen, S-baden	11/11 1967 M. Hushållss.	–
11/5 1968 Margar.skolan	9/11 1968 Fenixpalatset, f.d. Margar. skolan	–
10/5 1969 Margar.skolan	8/11 1969 Fenixpalatset, f.d. Margar. skolan	–
18/4 1970 Margar.skolan	7/11 1970 Fenixpalatset, f.d. Margar. skolan	–
17/4 1971 Margar.skolan	13/11 1971 Fenixpalatset, f.d. Margar. skolan	–
8/4 1972 Arbetsledarh.	11/11 1972 Fenixpalatset, f.d. Margar. skolan	–
7/4 1973 Fenixp.	10/11 1973 Församlingssalen, Vantör	–
23/2 1974 Arbetsledarh.	9/11 1974 Församlingssalen, Vantör	–
1/3 1975 Eesti Maja	7/11 1975 Rest. Lantis	–
28/2 1976 Eesti Maja	13/11 1976 Rest. Lantis	–
12/3 1977 Eesti Maja	12/11 1977 Rest. Lantis	–
11/3 1978 Eesti Maja	11/11 1978 Rest. Lantis	–
17/3 1979 Eesti Maja		

Kulturföreningen

SVENSKA ODLINGENS VÄNNER
(S.O.V.)

Några data

Ännu levande hedersledamöter

Fru Lisa Westberg	utnämnd på årsmötet 1949
Andreas Stahl	utnämnd på årsmötet 1949
Prof. Gerhard Hafström	utnämnd på årsmötet 1953
Rektor Kaleb Andersson	utnämnd på årsmötet 1955
Fil.dr Nils Tiberg	utnämnd på årsmötet 1955
Alexander Samberg	utnämnd på årsmötet 1955

(Senaste utnämning ägde rum 1973 av rektor
Per Söderbäck, som avled 21 jan. 1974)

Ordförande i Sverige har varit:

Från	Intill årsmötet	
Mars 1945	1950	Anton Vesterberg
Aug. 1950	1957	Elmar Nyman
Aug. 1957	1966	Edvin Lagman
Aug. 1966	1970	Elmar Nyman
Apr. 1970		Hugo Mickelin

Kustbon

Från början i Sverige tills nu har vår tidning haft följande
redaktörer, resp. ansvariga utgivare.

Tidsperiod	Redaktör	Ansvarig utgivare
Juni 1944–apr. 1945	Folke Lindström	Sigurd Curman
Juni 1945–dec. 1946	Manfred Nyman	Sigurd Curman
Febr. 1947–dec. 1949	Edvin Lagman	Manfr. Nyman
Febr. 1950–dec. 1951	Elmar Nyman	Manfr. Nyman
Febr. 1952–juli 1952	Manfred Nyman	Manfr. Nyman
Sept. 1952	Anders Stenholm	Manfr. Nyman
Dec. 1952–juni 1960	Manfred Nyman	Manfr. Nyman
Okt. 1960	Albert Vesterby	Edvin Lagman
Dec. 1960–mars 1961	Anders Stenholm	Edvin Lagman
Juni 1961–mars 1964	Edvin Lagman	Edvin Lagman
Juni 1964	Elmar Nyman	Edvin Lagman
Sept. 1964–mars 1966	Edvin Lagman	Edvin Lagman
Juni 1966–mars 1967	Viktor Aman	Edvin Lagman
Juni 1967–sept. 1967	Elmar Nyman	Edvin Lagman
Dec. 1967–juni 1968	Elmar Nyman	Elmar Nyman
Sept. 1968	Edvin Lagman	Elmar Nyman
Dec. 1968 (Jubileums- skrift)	Elmar Nyman	Elmar Nyman
Mars 1969	Elmar Nyman	Elmar Nyman
Juni 1969	Viktor Aman	Elmar Nyman
Sept. 1969	Edvin Lagman	Elmar Nyman
Dec. 1969	Elmar Nyman	Elmar Nyman
Mars 1970–okt. 1970	Edvin Lagman	Elmar Nyman
Dec. 1970–juni 1975	Viktor Aman	Hugo Mickelin
Okt. 1975 –	Edvin Lagman	Hugo Mickelin

EDVIN LAGMAN

MED
BARBARA
ÖSTERUT

Redan nästa dag for de vidare.

Det var livlig seglingstid. Kaptenen på De Ronde Vlamsche Koe kände alla som förde skepp på Västerhavet och Österhavet, och han hade utan möda ordnat lägenhet till Reval för dem ombord i en lybsk kogg som skulle segla tillsammans med fyra andra fartyg.

De gick ut från Visby. Resenärerna från Söderköping hade fått sällskap med ytterligare en färdman. Han hade med sig en stor kista vars innehåll de inte förmådde gissa. Han hälsade på dem och förrådade därvid sitt gutniska ursprung, men sedan gick han tyst och tankfull för sig själv.

Koggarna rundade Färö vid Gotlands nordspets och länsade sedan österut för god akterlig vind.

Landet försvann och runtomkring fanns bara havets skiva. Men redan fram mot kvällen siktades åter land. Sjömännen upplyste om att det var Ösel utanför baltiska kusten.

Vinden mojnade och fartygen blev liggande i bleke med en låg strandremsa om styrbord i skymningen. De lodade och lät på några famnars djup ankaret gå i sjön för att invänta morgonen och med den bättre segelvind. Längre norrut låg farliga grund, Näckman, Ankargrund, Stapelbotten.

Den natten tänkte Peder mycket. Han var inte ensam längre. Bredvid honom sov kvinnan från Skaftebo med hans mantel över sig. Han såg på henne, där hon låg mellan en lindad ring av tågvirke och lastluckans kransplan-ka. Hennes kropp rörde sig sakta fram och tillbaka i takt med skeppets rullning för den långa sjöhävningen efter dagens hårda vind. Han kände henne inte, och ändå var hon verkligare än alla andra människor.

Han hade hastigt förts till kusten av ett okänt land. Det tycktes överkligt med den mörka strimman på det ljusblanka vattnet i sommarnatten. Men där någonstans var hans nya verklighet, långt från den heliga Guds moders kyrka i Paris, långt från klosterträ-

gården i Vreta och katedralen i Linköping.

Koggen vaggade.

Peder lutade sitt huvud mot Barbaras höft och slumrade in. Ännu i sömnen hörde han det rogivande skvalpet från dyningen och de dova ljuden nerifrån lastrummet.

Marten och Thea låg och sov tätt intill varandra med sin packning under huvudet.

Vid soluppgången kom en lätt bris farande. Seglen hissades och skotades, och ankarspelet gick. Koggarna gled åter ut i öppet vatten.

De seglade länge med land på höger hand. Peder och hans vänner lutade sig mot relingen och spejade mot den främmande kusten. Vinden gick på nordväst och koggarna plöjde sig fram med möda.

Ut på dagen närmade de sig land som dök fram föröver. Besättningsmännen sade att det var Dagerort på Dagö. De gick ytterligare norrut för att komma förbi det farliga grundet Näckman, och lade sedan om kursen åt öster. Utkiken tycktes nu få skarpa uppmärksamheten, både för grund och för sjörövare.

Fram på eftermiddagen närmade de sig kusten. Man kunde ana en udde föröver. Några träd hade vandrat dit ut från strandens höga furuskog och de var ett gott landmärke.

Det led mot kväll och alla fartygen ankrade för natten i viken på andra sidan udden. Det var långt till nästa ankarplats.

De låg mycket nära land. Några sjöbodas skymtade i skogsbrynet. Den salta havsluften blandades med doft av timjan och solvärmd barrskog, när vinden fläktade till. Vattnet skimrade klart över sandbotten som syntes ännu i den ljusa skymningen. Stranden löpte som en vit båge mellan uddarna.

Sprithaven kallade sjömännen denna hamn, Spjuthamn.

Två män kom roende. De hade just lagt ut nät. Man kunde se flaggor och flöten gunga på den blanka dyningen. Vinden hade mojnat, och människens röster bars över vattnet. Peder, Barbara, Marten och Thea stod vid relingen och lyssnade. Det knarrade i koggens rigg, men enstaka ord nådde deras öron. De

tyckte sig förstå vad männen sade.

Plötsligt hördes det tydligt:

–Det är nog tyskar, men vi rör dit, de har kanske nyheter att berätta.

Det kändes underligt att höra sitt eget språk talas här i ett främmande land vid en enslig kust.

Marten ropade:

–Kom hit och berätta vilka ni är!

Med sävliga årtag rodde de båda männen fram till koggen. Deras anleten skymtade. De var rätt unga men de hade hår och skägg klippta på ett ålderdomligt sätt.

De hälsade: Gud signe!

–Har ni seglat vilse? frågade den ene. Det här är ju inte Sverige.

–Ja, svarade Peder, vi har seglat vilse. Kan ni visa oss vägen?

Männen log.

–Bäst ni seglar mellan stora busken och tallen där. Det är vägen till Reval, för det är väl dit ni ska.

Mannen pekade. Alla sex skrattade.

–Jo, vi ska till Reval, sade Peder. Men hur kommer det sig att ni bor här, undrade han, eller är ni bara här och fiskar?

Männen berättade. De bodde i en by litet längre söderut, i skogen strax intill stranden. De första människorna hade kommit dit från Sverige året ettusen tvåhundra och åttiosex. En del var från Roslagen, en del från Södermanlands kustland och några från Östergötland och Gotland. Det fanns också en familj från Öland. De hade kommit vartefter. Byn hade blivit stor nu. De hade boskap och de brukade jorden och fiskade. Här var det mindre bekymmer med överheten än i Sverige, sade de som förstod sig på sådant.

–Vad heter byn? frågade Peder.

Nja, den hade just inget namn. Inte hade de tänkt på att byn skulle ha ett namn, det behövdes ju inte. Byn sade man. Men grannarna på andra sidan skogen, de som fiskade vid Spjutet, de var ester, och de sade svenskmarkerna därborta. På deras språk lät det rootslöpe, och nu hade människorna börjat säga rootslöpe överallt, så det lät i mångas öron som ett namn. Och Spjutet kallade esterna för udden med buskarna, pöösapea.

Så talade de en lång stund med varandra, och de fyra lyssnade med förundran på allt de fick höra om byn och människorna där.

FAMILJENYTT DÖDA

Katarina Ahlberg, född Lindström den 2 juni 1882 på Ormsö, avled den 18 jan. 1979 i Stockholm.

Rosalie Ambros, född den 7 maj 1909 på Nuckö, avled den 17 nov. 1978 i Eskilstuna

Anders Aspelin, född den 17 aug. 1901 på Ormsö, avled den 31 dec. 1978 i Stockholm.

Katarina Fallgren, född Westerström den 18 maj 1920 på Ormsö, avled den 13 febr. 1979 i Stockholm.

Klara Maria Küün, född Ambrosen den 14 mars 1889 på Nargö, avled den 5 jan. 1979 i Danderyd.

–Känner ni Jon och Jakob från Ryckhult i Småland?

Peder hade kommit att tänka på gästgivarens berättelse.

Åja, det gjorde de. Visst kände de ryckhultfolket. Jon och Anna och barnen, och så Jakob som hade kommit för inte så länge sen. Med de bodde inte här utan ett par timmars väg söderut.

Peder talade om att han kände Jakob och att de alla var från hans hemtrakt, både Jon och Anna och han.

Männen i båten var överraskade.

–Å, sade de, det menar du inte!

De var nästan bragta ur fattningen. Peder fick sedan berätta om Småland och Östergötland och Linköping. Själva härstammade de från Harg i Roslagen. Deras föräldrar hade ofta talat om hur vackert det var där de hade levt som barn.

Peder frågade vidare: grannarna då, esterna, hur var de?

Jovars, inte helt kristna, man kunde inte bli riktigt klok på dem, men man hade sina affärer med dem, de var hederligt folk. Och duktiga. Fast i början hade de nog varit väldigt misstroga. Sturska var de också. Och det var ibland bråk om mark och vatten. Rootslöpefolket och ryckhultfolket lydde under biskopen, Ösel-Vik-biskopen, men esterna i byarna österut vid nordkusten, de hörde till klostret, Padis. Och det var osämja ibland, för gränserna var inte klart utmärkta.

Forts i nästa nr

Axel Fridolf Mitman, född den 29 jan. 1924 på Nuckö, avled den 18 dec. 1978 i Sundbyberg.

Meta Simonson, född Simonson den 5 jan. 1907 på Nuckö, avled den 28 jan. 1979.

Sofia Schönberg, född Lagman den 26 sept. 1899 i Rickul, avled den 15 jan. 1979 i Sollentuna.

Elvine Vinter, född Klaman den 23 febr. 1899 i Korkis, avled den 12 jan. 1979 i Kumla.

Henrik Sigfrid Åkerblad, född den 10 aug. 1927 i Rickul, avled den 13 jan. 1979 i Huddinge.

Magdalena Ullisgård, född Isaks den 19 aug. 1904, på Runö, avled den 21 februari 1979 i Stockholm.

Ulrika Vilhelmina Dahl, född den 2 juni 1894 i Kärdla/Dagö, avled den 26 febr. 1979 i Stockholm.

RÄTTELSE: Olga Brandts dödsannons i Kustbon nr 3, 1978 var felaktig. Fullständig och riktig annons finns i Kustbon nr 4, 1978.

Vår kära Mor och Mormor
Elisabeth Adelman

* 17/3 1911

har idag efter ett långt och tåligt buret lidande lämnat oss, syskon, övrig släkt och vänner i djup sorg och saknad.
Eskilstuna den 26 nov 1978

IWI och NILS
Peter Stefan
MILVI och INGVAR
Mats Marie

*Modershänder ligger stilla
Med en bruten ros uti
Tiden tyckes nu stå stilla
I den sorg som drar förbi
Allt sen världens ljus vi sågo
Alltid fanns Din hand till
stöd
När vi första stegen togo
Trygghet i Din famn Du bjöd
År från år Din hand oss
smekte
Alltid lika öm och god
Våra små bekymmer veko
När Du vid vår sida stod
Barnaåren lyckligt svunno
Under skydd av kärlek stor
Vi ha vuxit, blivit stora
Tack Du kära lilla Mor
God var Din själ lilla älskade
Mamma
Tack och farväl*

Vår käre Far
Morfar, Farfar
Morfarsfar
vår Bror

Lars Ahlström

* 29 augusti 1895 på Ormsö
† 23 januari 1979 i Lidingö
Sörjd – Saknad

BARN
Barnbarn
Barnbarnsbarn
SYSKON
SLÄKT och VÄNNER

*Långt bortom rymder
vida
längre än solar gå,
högre än stjärnor tindra
den bedjandes suckar
nå.
Anden från stoftets
världar
lyfter sitt vingepar,
klappar på himlaporten
och söker sitt hem,
sin Far*

Vår käre Far
Morfar och Farfar

Johannes Blomberg

f. 4/2 1898

har stilla lämnat oss i sorg och saknad.
Sköldinge den 19/11 1978

BARN
Barnbarn
Barnbarnsbarn
Syskon, övrig släkt
och vänner.

*Blid och mild Du var till sinne
Lämnat oss så kärt ett minne
Allas hjärtan helt Du vann
Ty Din godhet den var sann.*

Vår kära

Lovisa Blomberg

f. 25/9 1889

har ingått i den
eviga vilan.
Tumba 7/2 1979

SYSKON
Övrig släkt och vänner

*Klockorna ringa
så sakta till ro
Nu har Du funnit
ett ljusare bo
Aftonens stjärna
lyser så blid
Sov kära Lovisa
Vila i frid.*

Min älskade Maka

Gertrud Beckman

född Grönman

* 23/5 1908

har fått flytta till sitt
himmelska hem.

Djupt sörjd och saknad
av mig, bror, svägerskor,
syskonbarn,
övrig släkt och vänner
samt Filadelfiaförsamlingen
i Stockholm
Örby 3 januari 1979

HANS

*Jesus sade till henne:
Jag är uppståndelsen
och livet
den som tror på mig,
han skall
leva om han än dör.*

Vår älskade Mor
och Mormor

Katarina Blomman

född Storm

* 11 mars 1898

har i dag lämnat oss
i djup sorg och saknad
Eskilstuna den 11 nov. 1978.

BARNEN
Barnbarn
Barnbarnsbarn

*Vi tackar för allt
vad i livet Du skänkt
För kärlek och omsorg
vad vacket Du tänkt.*

Vår kära Mor
Mormor och Farmor

Anna Bombas

f Berkman

* 19 september 1886 på Nuckö
har i dag stilla insomnat.
Sollentuna 21 nov. 1978

IRENE
TERESE
ALFRED

JOHANNES och HELEN
ELFRIDA och HELMUT
MANFRED och EVY
LEMBIT och GUYE

Barnbarn
Barnbarnsbarn

Övrig släkt och vänner

*Sov gott Du kära
Och tack för allt Du gjort
Vi skall i hjärtat bära
Ditt minne rikt och stort*

Vår älskade Make
Far och Svärfar

Fredrik Hallberg

* 1 februari 1903

† 5 januari 1979

har lämnat oss,
övrig släkt och vänner i stor
sorg och saknad.

MARTA
Stig och Jill

*Troget har Du alltid strävat
tills Du inte kunde mer,
Frid vi önskar nu Ditt hjärta,
frid som inte världen ger.
Tålig var Du intill slutet,
hoppet höll Du alltid kvar.
Minnet skall förbli i ljuset,
minnet av hur god Du var.*

Vår kära

Agneta Hammerman

* 6 november 1908

† 25 december 1978

har lämnat oss.

MARIA och LARS
KATARINA
Syskonbarn
Släkt och vänner

*Vi hann ej säga Dig farväl
ty döden kom så fort,
Men låt oss säga Dig vårt tack
vid evigheten port.*

Vår käre

Johannes Espling

född 17.1.1895 Lilla Rågö
död 17.1.1979 Stockholm

LILLY
Maria och John
Inga-Britt och Bengt
Släkt och vänner

*Han har öppnat pärlporten
Så att jag kan komma in
Genom blodet har han frälst mig
och bevarat mig som sin.*

Min älskade
vår käre Bror

Anders Hamberg

* 12/1 1912

har hastigt lämnat oss,
övrig släkt och vänner i
sorg och saknad.

Kärrtorp den 19/11 1978

AGNETA
JOHAN och GUN-MARIE
HANS BARBRO
Syskonbarn

*Hur ljuvt är vilans läger
och natten snart förbi
Farväl mitt hjärta säger
i himlen råkas vi.*

Min kära Mor
vår Syster

Alide Häggblom

f. Björkkvist

* 2 december 1907 i Rickul

har i dag stilla insomnat.

Sörjd och saknad.

Lidingö den 9 januari 1979

SVEN
John och Maria
Gottfrid
Ivar och Gun
Julia

Lovisa och Herman
Syskonbarn

Övrig släkt och vänner.

*Klockors klang och aftonsolens strålar,
Följa mig till porten av kristall.
Slut är striden, och jag salig vilar,
Ingen längtan mer jag känna skall.*

Vår kära

Maria Freiman

f. Strömqvist

* 4/4 1887

† 10/2 1979

Sörjd och saknad av oss,
syster, syskonbarn, övrig
släkt och vänner.

EVALD och ELNA
LARS och PER

*Ett strävsamt liv har slocknat ut
En flitig hand har domnat
Din arbetsdag har nått sitt slut
Ditt trötta huvud somnat*

Vår älskade Mor

Lovisa Heyman

* 23/12 1889 i Rickul

† 28/12 1978 i Stockholm

BARNEN
Syster
Släkt och vänner

*Lilla Mor nu gått ur
tiden
Dina ögon slutits har.
Mor, vårt hem blir ej
detsamma
Sedan Du är lagd i grav.
Tack för allt Du lilla
Mamma
Tack för vad Du för oss
var.*

Vår älskade Mor

Vår kära Farmor och Mormor

Katarina Lindkvist

* 14.08.1885. Ormsö

† 29.12.1978. Stockholm

Insomnade stilla och har lämnat
oss släkt och vänner i djup
sorg och saknad

JOHN och MARGARET
MARIA och HENNING
Barnbarn

*För böner Du bett
För tårar Du gråtit
För allt vad Du gett
För allt Du förlåtit
För kärlek förunderligt stor
Hav tack, lilla älskade Mor.*

Min älskade Far
Vår käre Bror

Erling Lindquist

* 23.07.1926 Ormsö
† 10.12.1978 Stockholm
har hastigt lämnat oss
i djup sorg och saknad

DAN

John med familj
Maria med familj
Övrig släkt och vänner

*Så liten plats en människa tar på jorden
Mindre än ett träd i skogen
Så stort tomrum hon lämnar efter sig
En hel värld kan inte fylla det.*

Min älskade Maka
vår kära Mor och Farmor
Paulina Rosenborg

* 14 maj 1906
† 10 okt. 1978
har stilla insomnat och lämnat
oss i djup sorg och
saknad men i ljust och
tacksamt minne bevarad.

HERMAN

Sven och Lillemor
Olof och Lisbeth
Barnbarn
Barnbarnsbarn
Släkt och vänner

*Tung är sorgen, svår att bära,
tomt det blir i hemmets vrå,
men vad allt Du gav oss, kära,
finns i minnet kvar ändå.*

Min käre Make
Johannes Söderholm

* 18 mars 1896
har lämnat oss i djup
sorg och saknad
Södertälje den 5 okt. 1978

ELISABET
Syskonbarn
Släkt och vänner

*När Du mig inneslutar
Uti Din kärleksfamn.
Jag lugn och trygghet njuter
I denna sälla hamn.*

Vår kära

Maria Lindström

* 7 mars 1891 på Ormsö Estland
† 24 febr. 1979 i Stockholm
Älskad Sörjd Saknad

LARS

Katarina och Johan
Agneta
Lydia
Syskonbarn
Övrig släkt och vänner.

*I dödens mörka stund
är det mitt vissa hopp
att Jesus allt betalt
det låter himlen opp.*

Herman Stahl

* 17 maj 1901
† 18 december 1978

BARN

Barnbarn
Släkt och vänner

*Blott en dag, ett ögonblick i sänder,
Vilken tröst, evad som kommer på!
Allt ju vilar i min Faders händer,
Skulle jag, som barn, väl änglas då?
Han som bär för mig en faders hjärta
Giver ju åt varje nyfödd dag
Dess beskärda del av fröjd och smärta,
Möda, vila och behag.*

Min älskade Maka

Irene Trygg

född Ribon
* 16 oktober 1905 Nuckö
har efter ett långt lidande
lugnt och stilla insomnat
sörjd och saknad av mig,
syskonbarn, svåger,
övrig släkt och vänner.
Eskilstuna 13 dec. 1978

GÖTE

*Tom står Din plats i
hemmets vrå
Tungt blir det nu att
ensam gå
Tack kära Maka för de år
som gått
Vila i frid*

Vår kära Mor
Svärmor och Farmor
Edla Magnusson

* 2/11 1900
har i dag stilla insomnat.
Sörjd och saknad av oss,
släkt och vänner.
Eskilstuna den 22 jan. 1979.

ERLICH och ULLA
CHARLIE och ROSE-MARIE
ULLA
Barnbarnen

*Far har räckt ut handen
Mor hade fattat den
På den andra stranden
mötas de igen*

Min älskade Make
vår käre Far
Svårfar och Morfar
Alfred Ståhl
* 19 februari 1912
† 22 oktober 1978
Djupt sörjd och saknad

REBECKA

Inga-Lill och Per
Katarina
Maj-Britt och Lars
Syskon, övrig släkt och vänner

*Stilla, så stilla Du somnat
Tåligt Din smärta Du bar,
Flitiga händer har domnat
Minnet Ditt ljusa är kvar.*

Vår käre

Nikolai Westerholm

Född 1/4 1906
Död 2/10 1978
Sörjd och saknad

Hillevi Göran
Anna-Lena Marie
Severt
Per Roger
Hildur

*Så tag nu mina händer
Och led du mig,
Att saligt hem jag länder,
O Gud, till dig.*

Bemärkelsedagar

95 år

Lovisa Dyrberg, född den 18 april 1884, Rickul

90 år

Lars Ahlström, född den 17 april 1889, Ormsö
Maria Gustava Berg, född den 23 april 1889, Nargö
Amanda Augusta Koppelman, född Engblom den 4 juni 1889, Vippal
Julia Hamberg, född Alberg den 19 juni 1889, Rickul

85 år

Edvard Rosen, född den 12 maj 1894, Nargö
Maria Lundgren, född den 27 maj 1894, Nuckö
Katarina Järnström, född Thomsson den 15 juni 1894, Ormsö
Gertrud Vidgren, född den 15 juni 1894, Ormsö

80 år

Gertrud Vikström, född den 4 maj 1899, Ormsö
Maria Grönman, född Andersin den 15 maj 1899, Ormsö
Olga Åkerblad, född den 5 juni 1899, Rickul

75 år

Katarina Alros, född Lindström den 8 april 1904, Ormsö
Alexander Sedman, född den 9 april 1904, Nuckö
Robert Lundberg, född den 10 april 1904, Rågöarna
Maria Brunberg, född den 13 april 1904, Rickul
Julius Norrman, född den 18 april 1904, Vippal
Alexander Kask, född den 24 april 1904, Ormsö
Johannes Eduard Woogand, född den 29 april 1904, Reval
Mathilda Talback, född Tegelberg den 7 maj 1904, Nuckö
Elvine Luther, född Enggrön den 15 maj 1904, Rågöarna
Selma Vood, född Teppo den 17 maj 1904, Årna
Alfred Luks, född den 23 maj 1904, Rickul
Maria Ahlkvist, född Westerberg den 25 maj 1904, Ormsö
Linda Zeisig, född Rander den 9 juni 1904, Vippal
Agnes Olga Josefina Link, född den 22 juni 1904, Reval
Anders Vestersten, född den 28 juni 1904, Nuckö
Leoplöd Luther, född den 30 juni 1904, Nargö

70 år

Elisabeth Passvik, född Blomkvist den 1 april 1909, Runö
Anders Nyblom, född den 3 april 1909, Ormsö
Ingeborg Marianne Mikkelsen, född Pöhl den 2 april 1909, Reval
Dorothea Alström, född Kokas den 5 april 1909, Runö

Johan Vahlberg, född den 29 april, Ormsö
Melita Puhang, född Neiman den 30 april 1909, Nuckö
Voldemar Tikerpuu, född den 1 maj 1909, Palivere
Irene Elisabeth Söderholm, född Grönström den 7 maj 1909, Nuckö
Alexander August Mählberg, född den 14 maj 1909, Rickul
Lars Friberg, född den 4 juni 1909, Ormsö
Helmi Markus, född Kuk den 11 juni 1909, Reval
Sofia Brunberg, född Brunberg den 14 juni 1909 Rickul
Irene Anny von Zur-Mühlen, född den 20 juni 1909, Hapsal
Ellen Klemmer, född den 25 juni 1909, Reval
Oskar Brunberg, född den 27 juni 1909, Rickul
Voldemar Ojaste, född den 27 juni 1909, Taebala

60 år

Elmar Granberg, född den 1 april 1919, Nuckö
Gerda Hallman, född Schultz den 3 april 1919, Fellin
Helga Sallert, född Matsson den 4 april 1919, Reval
Johannes Peterberg, född den 8 april 1919, Ormsö
Gunnar Johannes Sjöström, född den 16 april 1919, Nuckö
Harald Talback, född den 18 april 1919, Reval
Johannes Rönnerberg, född den 24 april 1919, Ormsö
Greta Malvina Stahl, född Ekman den 24 april 1919, Rickul
Rosine Åkerblad, född den 27 april 1919, Rickul
Endel Balder, född den 28 april 1919, Reval
Ilmari Johansson, född den 11 maj 1919, Nömme
Elfrida Rosalie Pärnaste, född Sekobon den 13 maj 1919, Nuckö
Agneta Rönkvist, född Öman den 15 maj 1919, Ormsö
Richard Johannes Peedu, född den 17 maj 1919, Nuckö
Maria Andersen, född den 20 maj 1919, Ormsö
Ellen Elvira Schönberg, född den 20 maj 1919, Rickul
Edgar Emil Backman, född den 26 maj 1919, Nuckö
Leontine Heldring, född Stahl den 27 maj 1919, Rickul
Anita Niineraid, född Bombas den 29 maj 1919, Nuckö
Aino Tacking, född Turmela den 3 juni 1919, Dagö
Johannes Miethman, född den 4 juni 1919, Nuckö
Harald Mickelin, född den 6 juni 1919, Ormsö
Katarina Hector, född Andersin den 14 juni 1919, Ormsö
Ellen Ingrid Nordström, född Vikman den 19 juni 1919, Rickul

Elmar Gustaf Nyman, född den 22 juni 1919, Nuckö
Mihkel Sihver, född den 26 juni 1919, Dagö

50 år

Ingrid Elisabeth Andersson, född Ekman den 1 april 1929, Rickul
Einar Aolis Brunberg, född den 2 april 1929, Rickul
Emil Robert Alström, född den 4 april 1929, Ormsö
Edgar Faltis, född den 5 april 1929, Neve
Amanda Johanna Linder, född Nee den 8 april 1929, Ormsö
Sigrid Gertrud Friberg, född den 12 april 1929, Ormsö
Emil Julius Rönnerberg, född den 12 april 1929, Ormsö
Gunnar Hammerman, född den 14 april 1929, Ormsö
Silvia Ingrid Grankvist, född Notman den 17 april 1929, Ormsö
Levis Heldring, född den 17 april 1929, Rickul
Liljan Cecilia Sjöström, född Tennisberg den 20 april 1929, Rickul
Sven Harry Bäckman, född den 22 april 1929, Ormsö
Laine Sandberg, född den 22 april 1929, Nuckö
Edit Erkas, född den 24 april 1929, Odensholm
Nils Johannes Rosen, född den 25 april 1929, Nargö
Ingeborg Gineman, född Treiberg den 25 april 1929, Rickul
Hilda Karlström, född den 28 april 1929, Ormsö
Sirgid Alice Hellman, född Aspelin den 29 april 1929, Ormsö
Erika Ottilia Andersson, född Sekobon, den 1 maj 1929, Nuckö
EsterAlida Pettersson, född Pikner den 3 maj 1929, Ormsö
Lieselotte Elvine Mattsson, född den 4 maj 1929, Pärna
Fernande Teichman, född den 10 maj 1929, Nuckö
Ebba Svea Eliasson, född Nyblom den 12 maj 1929, Ormsö
Helmi Lydia Timmerman, född den 16 maj 1929, Nuckö
Helga Söderman, född den 18 maj 1929, Vippal
Maret Saar, född den 19 maj 1929, Öisu
Ingvar Sigfrid Klippberg, född den 21 maj 1929, Rickul
Hilma Elvine Moberg, född Lundström den 25 maj 1929, Ormsö
Ellen Ingeborg Vesterberg, född den 27 maj 1929, Rickul
Aino Benita Haldén, född Aman den 30 maj 1929, Hapsal
Liljan Lindström, född den 3 juni 1929, Reval
Karin Tanseri, född den 4 juni 1929, Nuckö
Flora Adelman, född den 5 juni 1929, Nuckö
Elvine Ingeborg Lindkvist, född Söderkvist den 9 juni 1929, Ormsö
Öie Koidula Kadanik, född den 12 juni 1929, Hapsal
Aina Armilde Böölja, född Ringberg den 18 juni 1929, Rågöarna
Fridolf Evald Engman, född den 22 juni 1929, Odensholm
Olof Lundström, född den 29 juni 1929, Ormsö